

„Nesreća nije u tome što smrt ide ususret — pomisli, čudna mi čuda — već je nesreća u tome što mi stojimo u mestu ili idemo unazad. Eto i ja se spremam da se pomerim s mesta...

Isak Babelj

Već je tu nova generacija srpskih pripovedača. Za razliku od još do juče najmlađih Kovača, Šćepanovića, Kiša koji su prešli sa pripovetke na roman veoma brzo, nekako naglo — mladi su joj privrženi i danas se već može reći da je pred kapitje srpske proze stigla najtalentovanija pripovedačka momčad od rata na ovamo. Imena još uvek nerevnosnim čitaocima književnih časopisa neće reći mnogo: Slavko Lebedinski, Ljubiša Lebedinski, Vidosav Stevanović, Vera Blagojević, Ratko Adamović, Marko Nedić, Bogislav Marković, Mitko Madžunkov, Moma Dimić, Vojislav V. Jovanović, Elvira Rajković; sve su to još prozaiisti bez prve knjige pripovedačke proze, dakle na početku. Dok u Hrvatskoj, na primer, nema nijednog novog, mladog pripovedača koji bi već nešto značio, ova grupa beogradskih prozaiista iz dana u dan stiće sve više poverenja, pokazuje svoju stvaralačku zrelost. Jedan od najspremnijih momaka iz ovog spektra imena, Slavko Lebedinski, već nekoliko godina gosti naših najboljih časopisa, pripremo je prvu knjigu pripovedača kuća za rušenje i stoji u

redu pred vratima izdavača. Treba biti itekako gluv za glas dobrog mladog pisca, pa odbiti sedamnaest kratkih priča koje je autor odabrao za svoj debi. Vredne nadati u skoro ukoričenje njegovog proznog prvenca.

Lebedinski se javio unazad nekoliko godina prozom i kritikom, da bi kasnije odabralo pripovetku kao sebi najprikladniji način mogućnosti govorenja o svetu. Njegova prva knjiga podeljena je na dva ciklusa. Prvi sadrži deset priča iz savremenog, velegradskog miljea, jednog urbanizovanog sveta — dok je drugi deo od sedam pripovedaka okrenut ka sveopštem, više filozofskom, razmatranju čoveka u životu. Ta dva ciklusa pisana su dosta

različitim stilom i umnogome se bitno mimoilaze u metodu slikanja sveta i razmišljanja o svetu. Pisac je srećom podelom izbegao svaku moguću kompozicionu konfuziju.

Gradske priče Slavka Lebedinskog donose sobom u našu prozu jedan sasvim nov svet. Za razliku od Milanova ili Z. Pavlovića, na primer, koji su se predano i sa uspehom bavili problematikom gradskog miljea, pokušavajući uvek da kažu neke suštinske istine o tom svetu, Lebedinski ide tik uz onu liniju ravnodnevlja u čovekovom životu, on prati obične ljude, u običnim časovima ne hitujući nikada da preko njih dozvoljava upošavanja o jednom sliju ljudi. Svaki lik Lebedinskog je svet za sebe, on ne može značiti tip ljudi. Dakle, Lebedinski daje isključivo likove, ne trudeći se da ih tipizira. Njega interesuje čovekova gradska svakodnevnica, zato je u njegovim prozama veoma malo likova, najčešće dva do tri; on se zadržava na ličnostima sve dok ne postigne svoj osnovni cilj: pokazati smisao besmisla njihovog trajavog svakodnevlja. Mnogo čega u pričama Lebedinskog ima naočigled besmislenog, bezrazložnog, psihološki neopravdanog, ali sve je to piševe svesna igra. On veoma dobro ume da ukaže na smisao besmisla. Tako je Uroševa odluka da starinski ormar za koga je mogao maznuti neki novac da svojoj, već bivšoj devojci, koja je volela da gleda nameštaj u izložima, iz priče Ormar, u suštini opravdana razvojem događaja u njenom životu. Oslabljajući se ormara on se približava pravom sebi, sebi koji ne želi nikakve pupčane vrpce sa kućnim životom. Njegov život: „Izvesti poneku devojku, smucati se po jeftinim kafanama, hvatati sojke, vraćati se u sitne sate, pelješiti šmokljane i mamine maze na pokerici, štipati sojke i duriti se na životne probleme — nije baš neki život na kome se može pozavideti!“ — ali je to njegov život. „Ponekad mu sine da takav prazan život ne vodi ničemu, ali samo za tren...“ On se predaje ponovo jednoj bolesti nerazmišljanja o onome što je sutra. Ostreši se ormara znači ne misliti na njega sutra. Biti slobodan.

Autor u priče uvodi skoro uvek jedan ljubavni par, dodajući po jednog prijatelja koji pomaže raspletu. Ljubavnici Lebedinskog su srećni u svojoj nesreći. Njima mnogo šta ne polazi za rukom, ali ih nešto, često bez smisla, vuče u sve dublji ponor. Tako Marta iz priče Šešir za dvoje, u stalnoj neodoljivosti između muža Dejana i ljubavnika Nestora, večitno u neravnom sruhu od odavanja svoje krivice, u jednom, za čitaoca slučajnom a za pisca dobro nameštenom, trenutku shvata svoju pravu bit. Sedeci sa Nestorom na brodu pod Savskim mostom, ona primećuje da je jedan šešir pao u Savu. Nestor pita: Nost li tvoj muž Šešir; njema je slika šešira na vodi pričnila trenutak zadovoljstva u smehu a Marti ukazao na besmisao trajanja: ona odlazi kući, zatiče muža u krevetu, stavlja šešir na glavu i ide pred ogledalo. Naizgled besmisleno. Ali, šešir na njenoj glavi je znak vraćanja svojoj savesti.

Priče Dim u očima, Nabez i Bračne vode govore ponovo o sukobima muškarca i žene. U Bračnim vodama autor pokušava da objasni neke uzroke bračnih nesuglasica dok u ostalim insistira na slikanju malih raspi u kojima je čar ljubavi. Najbolji će zahvat u slikanju urbanog miljea načiniti u priči Na dobrom putu,

dovodeći svog junaka Backa u situaciju da se oslobodi svakodnevnih životnih stega tek u trenutcima pijanog rastrojstva kada postaje drugi čovek. Bambergovski nespreat, Backo najednom iz mirnog muzica prerasta u podivjalog mužjaka, seua pred zoru na ukradenu vespu, u kosulji pijan juri niz pesak, nestaje ga, a njegov drug Jakša, dotučen i izbezumljen očekuje u predzoru zvuk bolničke sirene. Backov bezumni juris u vetar unosi delić smisla u njegovo životarenje, on se potvrđuje u begu od dosade svega, nemotan da bilo šta drugo učini da bi ostvario svoj nasušni trenutak života, kao i Joška iz Poplavljenog ostrva u svom noćnom, plivačkom podviđu. Medusobno razumevanje junaka u Lebedinskog najčešće je jednako nerazumevanju, jer su čovek i žena drugi svetovi. U priči Odlučna alaska čorba Ljerka ne želi ni da pogleda mesto gde je Arsa kao detak lovio snove. Drugi pat, sad mi se ne ide. Ona i neće i ne može da shvati da je tu celo Arsinio detinjstvo, sva svetlost života. Ona je drugo. Tu počinju i završavaju se mimolažanja junaka Slavka Lebedinskog. Izlaz je u bežanju, ma kud, ma gde. Ozren u Pogrešnom vozu ostavlja zaključanu devojku u stanu, seda na prvi voz ne gledajući kuda beži... Moraće da razalze vrata! Biće frke! E briga me...

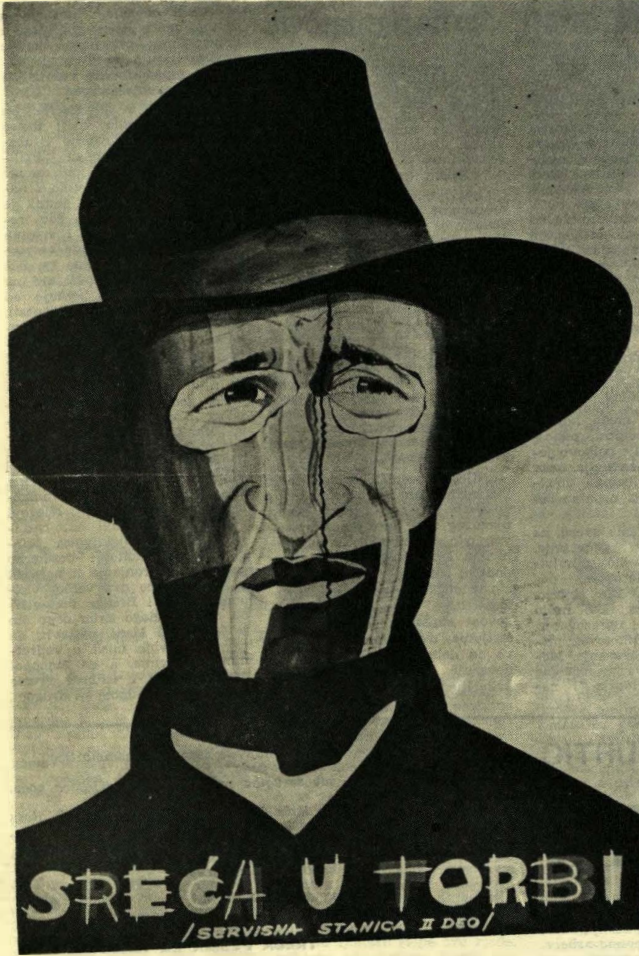
Drugi ciklus pripovedaka prati oprečne svetove. Dok je u urbanoj prozi Lebedinski pokazao izvanrednu umešnost dijaloga, gradskog jezika, snažnu opservativnu moć (on neće reći u priči pepeljara veče Jutova pepeljara ili školjke-pepeljara; zapaziće bradavicu na licu prolaznika), ovde više naginje ka psihologiranju koristeći se drugim rasecpanim, monolozičnim glavnih junaka. Jezik u ovim prozama je često izveštačen, naročito u priči Sugreb. Pisac uleće u zamku da se primeti kako trpa junacima reči u usta. Likovi u drugom delu knjige oradeni su daleko savesnije. Timotije iz priče Pali-kuća traga za prijateljem potvrdivši svoju vrednost, kao Selimovićev Šejh, tek našavši jednog prijatelja. Dvojica vrede više nego jedan. Njegovo paljenje izmišljenog grada u kome nalazi svoga prijatelja Mihajla, koji se nagrejava u njegovom domu, simbolizuje čovekovu težnju da se izmiri sa svim ljudima. Tako i divni lik Zarija koji ide na svoje pogrebe noseći vence i onima koje ne puzanje nalazeći u tome smisao života govori o jednom velikom strahu od života. On pali buktnjom svojoj most preko koga prelaze pogrebne povorke priznajući svoju nemoć da se izjednači sa smrću. Protiv smrti ne vredi potezati oružje. Ona će nas ostići. Tako rezonuje čuvar Sahat kule u svom velikom i tužnom monologu o praznom životu. I vešanje Baftije Dalipija i Stojana u Sugrebu govori u prilog Lebedinskog: teze da se smrti ne vredi odupirati. Samo je nesreća u tome što mi stojimo u mestu...

Priča Štap gospodina Balzaka izdava se iz knjige nepatvorenim šarmom i duhovitošću mada je njen oblik pisma pomalo neprikladan i za čitaoca neveruljiv. U njoj je autor pokazao jednu zavidnu veštinu blagog i svežeg humora koji nije svrha samom sebi.

U većini priča Lebedinski uvodi junake direktno u tok radnje, gradeći kasnije njihove karaktere. U svakodnevnim sukobima sa stvarima i sa životom pokazuje se njihovo pravo psihološko biće. Majstor jedne takve metode bio je Babelj. Od njega je Lebedinski učio govorenju iz stvari, iz pokreta, iz ničega. Ali on bežeti i sve što se dešava oko glavnih junaka, a da to najčešće nema sa njima nikakve veze. I suviše je nešteditiv u rečniku, mada su mu naizgled prozne strukture ovoljene.

U zaključku, Lebedinskog treba na nešto podsetiti. Evo kako počinju skoro sve priče u prvom ciklusu: Uroš je upoznao Vanu kod Kepe... Marta je izašla iz kancelarije pre dva... Jelena se spusti na drugi kraj otomana... Misirka je preplacena kupovana narule... Marta se vraćala sa posla pre muža... Backo izade iz sobe... Siniša je sjašo na zatiču vrata tramvaj... Ljerka je zastala da napusti maru i si. Kliseteranost se nikako ne može prevideti.

Pero ZUBAC

84284167 ✓
Sva naša raznolikost u ovom danu
Ovom uzaludnom savezništvu. Sve do odluke
Uzalud napinješ luk svetlosti
Metalni šiljak dana upućuješ svom srcu
Uzaludne su tvoje čarolije
Tamo na dalekoj obali
Dan koji se zarezao na bezbrižno stvaranje
Radi ti do iznemoglosti
84285919 ✓
Stojiš po mutne glave ali i tako ti si stijep
Davno sagorješe cvjetovi samo tragovi na lcu
Obnavljaju neke dane obnavljaju neke šutnje
Uporno ih obnavljaju jer ti si želeo da se vratiš
Činio si sve da ih jedinom popraviš
Jak je glas oko mirno i ruka
Spremana da uzima što je njeno
Samo još trenutak koji će nas potpuno obnoviti
Samo još trenutak
Koji će opravdati povratak

84288775 ✓
O tamo što ćeš reći kome razjasniti smisao
Samo smo brodari zaljubljeni u sjeniku svog
broda
Lijet ptica miris smole užad na katarci
Smrt onaj koje smo vješali a svuda još ista
voda
84240823 ✓
Srušit će se rječji lako smo ih rekli
Iza nas gladna šuma doživa
Lakovjerne saveznike
Cije suze teku mojim licem
Ovdje u sijepoj tišini bez vode
84229184 ✓
Sad si već utimio sve što je potrebno
Zlato zvijezda zaista je nedostizno
More divlje konji plašljivo u oluji
Sagradio si dovoljno čvrst kavez
Zasadio cvijeće postavio natpise
S imenima koja te opravdavaju

branko
bošnjak

Sad si miran; ovu kost bilo je suviše opasno
Glodati na slobodi
84292319 ✓
Ovdje su ta mjesta ovdje čamci ✓
Vesla žedna krvi podatljiva rjeka
Gozba u kojoj ćemo srećno ginuti
Ljubiti
Treba otkrivati razloge treba se privikavati
Misi pticu odvode visoko za bolju metu
Kako je visok put kako visok pad
Još jedna dubina s licem koje izgovara zemlju
Samo bezimem leš u rijeci moćnog tijela
84292871 ✓
Činimo sve što možemo to je diona mogućnost
Sve je već tu dok tražimo u srcu mraka:
Imena čije smo stuge svetjetoj bez gospodara
Ove vrline lako postizemo vještinom
Riječi ne pomažu ljudi su nam sve bliži
I ovaj početak za koji treba snaga
Još smo trenutak zajedno sa sjenom ruke na lcu